

YO'L QURILISHIDA INVESTITSIYAVIY MOLIALASHTIRISH MEXANIZMLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Husainov Ilxomjon Bobokulovich

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi,
Ishlar Boshqarma boshlig'i

E-mail: nodurbobokulov2005@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur tezisdagi yo'l qurilishi sohasida investitsiyaviy moliyalashtirish mexanizmlarining iqtisodiy samaradorligi tadqiq etildi. Tadqiqot davomida avtomobil yo'llari infratuzilmasini rivojlantirishda davlat byudjeti, xalqaro moliya institutlari mablag'lari, davlat-xususiy sheriklik hamda obligatsiyalar orqali moliyalashtirish usullarining iqtisodiy ahamiyati tahlil qilindi. Moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish investitsiya resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatini kengaytirishi asoslandi. Raqamli monitoring tizimlarini joriy etish loyiha xarajatlarini nazorat qilish va investitsiya samaradorligini oshirishga xizmat qilishi aniqlandi. Tadqiqot natijalari yo'l qurilishi loyihalarida zamonaviy moliyalashtirish mexanizmlarini qo'llash infratuzilma rivojlanishini jadallashtirishda muhim omil ekanligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: investitsiya, moliyalashtirish mexanizmi, yo'l qurilishi, davlat-xususiy sheriklik, infratuzilma, obligatsiyalar, iqtisodiy samaradorlik.

Аннотация

В тезисе исследована экономическая эффективность инвестиционных механизмов финансирования в сфере дорожного строительства. В ходе исследования проанализировано значение государственного бюджета, средств международных финансовых институтов, государственно-частного партнёрства и облигационных инструментов при развитии автомобильной инфраструктуры. Обосновано, что диверсификация источников финансирования способствует более эффективному использованию инвестиционных ресурсов. Также установлено, что внедрение цифровых систем мониторинга повышает контроль за проектными расходами и эффективность инвестиций. Результаты исследования показали, что применение современных механизмов финансирования в дорожном строительстве способствует ускоренному развитию инфраструктуры.

Ключевые слова: инвестиции, механизм финансирования, дорожное строительство, государственно-частное партнёрство, инфраструктура, облигации, экономическая эффективность.

Abstract

The thesis examined the economic efficiency of investment financing mechanisms in the road construction sector. The study analyzed the role of state budget resources, international financial institutions, public-private partnership mechanisms, and bond financing instruments in the development of road infrastructure. The findings demonstrated that diversification of financing sources improved the efficiency of investment resource allocation. In addition, the introduction of digital monitoring

systems contributed to better control of project expenditures and increased investment efficiency. The study confirmed that the application of modern financing mechanisms in road construction projects supported accelerated infrastructure development.

Keywords: investment, financing mechanism, road construction, public-private partnership, infrastructure, bonds, economic efficiency.

KIRISH

Transport infratuzilmasi iqtisodiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismi hisoblanib, mamlakatning investitsion jozibadorligi, hududlararo iqtisodiy integratsiyasi va logistika samaradorligini ta'minlashda strategik ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, avtomobil yo'llari tizimining rivojlanganligi ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalari faoliyatini kengaytirish, yuk va yo'lovchi tashish xarajatlarini kamaytirish hamda ichki va tashqi savdo aloqalarini jadallashtirishga xizmat qiladi. Shu sababli yo'l qurilishi sohasiga investitsiyalarni jalb etish va ularni samarali moliyalashtirish mexanizmlarini shakllantirish zamonaviy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Jahon amaliyotida yo'l infratuzilmasini rivojlantirishda davlat byudjeti mablag'lari bilan bir qatorda davlat-xususiy sheriklik, xalqaro moliya institutlari kreditlari, infratuzilma obligatsiyalari va institutsional investorlar mablag'laridan keng foydalanilmoqda. Ushbu mexanizmlar yirik infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish, investitsion risklarni diversifikatsiya qilish hamda loyiha samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi transport infratuzilmasiga yo'naltirilgan investitsiyalar iqtisodiy o'sish sur'atlari va hududiy rivojlanish darajasiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

O'zbekistonda ham transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish va avtomobil yo'llari tarmog'ini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. So'nggi yillarda yangi avtomobil yo'llari qurilishi, mavjud yo'llarni rekonstruksiya qilish hamda xalqaro transport yo'laklarini rivojlantirishga katta hajmdagi investitsiyalar yo'naltirilmoqda. Shu bilan birga, yo'l qurilishi loyihalarida davlat byudjeti mablag'larining ustunligi saqlanib qolayotgani moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Xususan, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish, infratuzilma obligatsiyalari bozorini rivojlantirish va zamonaviy moliyaviy instrumentlardan foydalanish iqtisodiy samaradorlikni oshirishning muhim omili sifatida namoyon bo'lmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi yo'l qurilishi sohasida investitsiyaviy moliyalashtirish mexanizmlarining iqtisodiy samaradorligini tahlil qilish, mavjud moliyalashtirish manbalarining afzallik va cheklovlarini baholash hamda zamonaviy moliyaviy instrumentlarni qo'llash asosida investitsiya samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

ASOSIY QISM

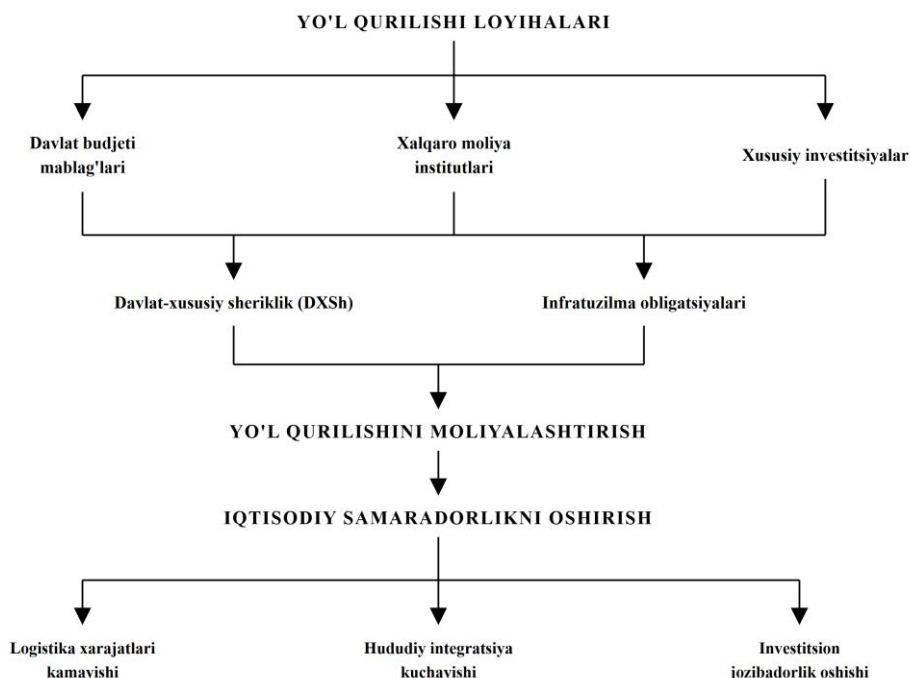
Yo'l qurilishi loyihalarini moliyalashtirishning asosiy manbalari davlat byudjeti mablag'lari, xalqaro moliya institutlari kreditlari, davlat-xususiy sheriklik (DXSh) mexanizmlari, infratuzilma obligatsiyalari hamda xususiy investorlar mablag'laridan

iboratdir. Mazkur moliyalashtirish manbalari transport infratuzilmasini rivojlantirishda turli iqtisodiy funksiyalarni bajaradi va investitsion jarayonning uzluksizligini ta'minlaydi.

Davlat byudjeti mablag'lari ijtimoiy va strategik ahamiyatga ega avtomobil yo'llari loyihalarini moliyalashtirishning asosiy manbalaridan biri hisoblanadi. Ushbu mexanizm orqali hududlararo transport aloqalarini rivojlantirish, chekka hududlarni infratuzilma bilan ta'minlash hamda iqtisodiy faollikni rag'batlantirish imkoniyati yaratiladi. Biroq byudjet mablag'lariga yuqori darajada tayanish davlat xarajatlari yukining ortishiga sabab bo'lishi mumkin.

Xalqaro moliya institutlari mablag'lari yirik infratuzilma loyihalarini amalga oshirishda muhim moliyaviy resurs vazifasini bajaradi. Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki va boshqa xalqaro institutlar tomonidan ajratiladigan kredit va grant mablag'lari zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, loyiha boshqaruvini takomillashtirish hamda xalqaro standartlarga mos transport infratuzilmasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, tashqi moliyalashtirish manbalaridan foydalanishda qarz yukini maqbul darajada boshqarish muhim ahamiyatga ega.

Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari yo'l qurilishi sohasida investitsion samaradorlikni oshirishning istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. DXSh modeli orqali davlat va xususiy sektor o'rtasida investitsion risklar taqsimlanadi, loyiha boshqaruvi samaradorligi oshiriladi hamda xususiy kapitalni infratuzilma loyihalariga jalb qilish imkoniyati kengayadi. Xususiy investorlarning ishtiroki qurilish jarayonlarini optimallashtirish, xizmat sifati va ekspluatatsiya samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

1-rasm. Yo'l qurilishida investitsiaviy moliyalashtirish mexanizmlarining tarkibiy modeli¹

¹ Muallif tomonidan shakllantirildi

Infratuzilma obligatsiyalari va “green bonds” instrumentlari uzoq muddatli investitsiyalarni jalb qilishning zamonaviy moliyaviy vositalari sifatida ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu instrumentlar institutsional investorlar mablag‘larini yo‘l qurilishi loyihalariga yo‘naltirish, investitsiya portfelini diversifikatsiya qilish hamda infratuzilma loyihalarining moliyaviy barqarorligini ta‘minlash imkonini beradi. Ayniqsa, ekologik standartlarga mos transport infratuzilmasini rivojlantirishda “green bonds” mexanizmlarining iqtisodiy ahamiyati ortib bormoqda.

1-rasmda yo‘l qurilishida investitsiyaviy moliyalashtirish mexanizmlarining tarkibiy modeli keltirilgan bo‘lib, unda davlat byudjeti mablag‘lari, xalqaro moliya institutlari va xususiy investitsiyalar asosiy moliyalashtirish manbalari sifatida aks ettirilgan. Mazkur mexanizmlar davlat-xususiy sheriklik va infratuzilma obligatsiyalari bilan integratsiyalashgan holda yo‘l qurilishi loyihalarini moliyalashtirish tizimini shakllantiradi. Model natijalariga ko‘ra, mazkur mexanizmlardan kompleks foydalanish logistika xarajatlarini kamaytirish, hududiy integratsiyani kuchaytirish hamda investitsion jozibadorlikni oshirish imkonini beradi.

Yo‘l qurilishi loyihalarida investitsiyaviy moliyalashtirish samaradorligini oshirish maqsadida moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish, DXSh asosidagi loyihalar ulushini kengaytirish, raqamli monitoring va nazorat tizimlarini joriy etish hamda investitsion risklarni baholash metodologiyasini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, infratuzilma obligatsiyalari bozorini rivojlantirish uzoq muddatli investitsion resurslarni jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, yo‘l qurilishi sohasida investitsiyaviy moliyalashtirish mexanizmlarining samaradorligini oshirish iqtisodiy infratuzilmani rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi. Mazkur sohada davlat byudjeti bilan bir qatorda xususiy investitsiyalar va zamonaviy moliyaviy instrumentlardan keng foydalanish transport tizimining barqaror rivojlanishini ta‘minlaydi. Ayniqsa, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish va raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish investitsiya samaradorligini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining transport infratuzilmasini rivojlantirishga oid qarorlari.
2. Vahobov A., Ishonqulov N. Investitsiyalarni moliyalashtirish. – T.: Iqtisod-moliya, 2021.
3. World Bank. Infrastructure Finance and Public-Private Partnerships Reports, 2024.
4. Asian Development Bank. Transport Sector Assessment for Uzbekistan, 2023.
5. OECD. Infrastructure Investment and Economic Growth, 2022.